

Old Guys Say “Yes” to Community

Recenzja Rekomendacji dla lokalnych władz
i organizacji pozarządowych w Polsce

Ilona Zakowicz

Rzecznik Seniora i Opiekuna

Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego

Coraz uważniej obserwowany **proces starzenia się ludności** Unii Europejskiej uznawany jest za jedno z największych **wyzwań XXI wieku**. Rosnąca w szybkim tempie populacja osób starszych oddziałuje na sytuację społeczną i gospodarczą państw - wywołuje zmiany w funkcjonowaniu rynku pracy, sektora usług, zdrowia publicznego, systemów zabezpieczenia społecznego, sektora edukacji, a także wielu innych obszarów i dziedzin, stając się impulsem do poszukiwania nowych rozwiązań z zakresu polityki społecznej i gospodarczej.

Zachodzące procesy ludnościowe, takie jak **wzrost liczby osób starszych** w ogólnej liczbie ludności i **depopulacja**, wynikająca między innymi z niskiego współczynnika dzietności, zgodnie z prognozami demografów, będą postępowały prowadząc do głębokich i długotrwałych zmian społecznych charakteryzujących się niespotykaną wcześniej dynamiką. Swoista nieuchronność dostrzeganych procesów z jednej strony prowokuje do namysłu nad fenomenem starzenia się i starości, z drugiej natomiast staje się impulsem do poszukiwania nowych lub skuteczniejszych niż dotychczasowe rozwiązań, między innymi w zakresie **wykorzystania potencjału i doświadczenia życiowego osób starszych**.

Przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 26 października 2018 r. dokument pt. **Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność¹**, zgodnie z założeniami Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRPiPS) “wyznacza najważniejsze kierunki polityki senioralnej w Polsce, uwzględniając szczegółowe rozwiązania we wszystkich najważniejszych sferach życia osób starszych, m.in. w zakresie bezpieczeństwa, zdrowia, przeciwdziałania samotności, aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym, a także dostosowania infrastruktury do potrzeb i możliwości seniorów”. Dokument przewiduje realizację szeregu działań wobec ogółu osób starszych. Wśród obszarów, na które zwrócono szczególną uwagę, znalazły się między innymi: kształtowanie **pozytywnego postrzegania starości**

---

¹ *Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo - Uczestnictwo - Solidarność*
<https://www.gov.pl/web/rodzina/polityka-spooleczna-wobec-osob-starszych-2030-bezpieczenstwo-uczestnictwo-solidarosc>.

w społeczeństwie, **uczestnictwo w życiu społecznym** oraz **wspieranie wszelkich form aktywności**, tworzenie warunków umożliwiających **wykorzystanie potencjału osób starszych** jako aktywnych uczestników życia gospodarczego i rynku pracy, tworzenie warunków do **solidarności i integracji międzypokoleniowej**, działania na rzecz: **edukacji “dla starości”, “do starości”, “przez starość” oraz edukacja “w starości”**.

Wspieranie aktywności osób starszych uznawane jest coraz powszechniej za jedno z ważniejszych zadań stojących przed społeczeństwami europejskimi, zarówno na szczeblu władz lokalnych, jak i centralnych. W rezultacie wzrasta liczba projektów, programów i ofert skierowanych do subpopulacji osób starszych, dzięki którym możliwym staje się realizacja **idei aktywnego starzenia się (AA)**, a w dalszej konsekwencji poprawa jakości życia osób starszych. Doskonałym przykładem działań wpisujących się w niniejsze założenia jest międzynarodowy projekt **Erasmus+ Starsi mężczyźni mówią “tak” do społeczności**, którego celem, jak podkreślają Autorzy Rekomendacji, było “włączenie starszych mężczyzn, w wieku 60 lat i więcej, w działania edukacyjne i prorozwojowe dla: **podniesienia jakości ich życia; wzmocnienia dobrego samopoczucia; poprawy kondycji zdrowotnej; przeciwdziałania samotności i urozmaicenia życia towarzyskiego, a także reaktywowania umiejętności oraz zasobów na rzecz społeczności lokalnej**”. Warto zauważyć, że powyższe założenia nie tylko korespondują z celami, jakie **Unia Europejska** formułuje wobec polityki senioralnej, ale także wpisują się w założenia dokumentu pt. **Polityka społeczna wobec osób starszych 2030** oraz realizowane dotychczas senioralne strategie i programy rządowe oraz samorządowe.

Erasmus+ Starsi mężczyźni mówią “tak” do społeczności - proponowane kierunki działań

- Autorzy opracowania słusznie dostrzegają potrzebę **zwiększania liczby szkoleń, kursów i warsztatów przeznaczonych dla mężczyzn w wieku 60+**, którzy, jak pokazują badania GUS, są **mniej aktywni społecznie i mniej angażują się w życie wspólnot**. Warto jednak rozważyć, czy wspomniane formy aktywizacji należy kierować wyłącznie do mężczyzn, a także

czy warsztaty i szkolenia powinny być odpowiedzią na propozycje oddolne (inicjowane przez mężczyzn 60+), czy odgórne (proponowane przez organizacje, instytucje i firmy).

- Autorzy opracowania rekomendują **zwiększenie liczby warsztatów komputerowych dla seniorów** które, jak słusznie dostrzegają, są jedną z kluczowych kompetencji całościowego uczenia się w edukacji seniorów. Warto przypomnieć, że **kompetencjami kluczowymi**, zgodnie z **Zaleceniami Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie** nazywamy te kompetencje, “których wszyscy potrzebują do samorealizacji i rozwoju osobistego, zatrudnienia, włączenia społecznego, zrównoważonego stylu życia, udanego życia w pokojowych społeczeństwach, kierowania życiem w sposób prozdrowotny i aktywnego obywatelstwa²”. To one, stanowiąc połączenie wiedzy, umiejętności i postaw, przygotowują do samodzielnego działania oraz podejmowania decyzji dotyczących własnego rozwoju i życia. Do tak rozumianych kompetencji kluczowych zaliczamy między innymi wspomniane już **kompetencje informatyczne/ kompetencje cyfrowe** “obejmujące pewne, krytyczne i odpowiedzialne korzystanie z technologii cyfrowych i interesowanie się nimi do celów uczenia się, pracy i udziału w społeczeństwie”³.

Nabywanie przez osoby starsze wiedzy z zakresu nowych technologii może, jak sugerują Autorzy Rekomendacji, odbywać się między innymi dzięki wykorzystaniu warsztatów komputerowych, cieszących się w Polsce (i nie tylko) bardzo dużym zainteresowaniem - szczególnie mężczyzn. Z *Badania Uczestnictwa ludności w kulturze* przeprowadzonych w roku 2014 wynika, że **więcej mężczyzn niż kobiet** czytało gazety i **korzystało z komputera** (29,9%

---

² Zalecenia Rady z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2018/C 189/01), [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN).

³ Tamże.

wobec 23,2%) i **internetu** (29,6% wobec 22,6%). Można zatem zaryzykować twierdzenie, że zwiększenie liczby warsztatów komputerowych skierowanych do osób starszych przyczynić się może z jednej strony **do wzrostu szeroko rozumianej aktywności** (społecznej, edukacyjnej) **mężczyzn w wieku senioralnym**, z drugiej natomiast “nabywania zdolności do korzystania z technologii cyfrowych w celu wsparcia aktywnej postawy obywatelskiej i włączenia społecznego, współpracy z innymi osobami oraz kreatywności w realizacji celów osobistych, społecznych i biznesowych”⁴.

- Autorzy opracowania zwracają uwagę na **potrzebę wydłużania aktywności zawodowej**, wskazując, że “**jednym z najistotniejszych celów polityki społecznej w dobie starzenia się społeczeństwa jest [...] wspieranie aktywnego starzenia się i wydłużanie okresu życia zawodowego**”. Kryzys związany ze zmianą roli społecznej – z osoby aktywnej zawodowo (pracownik, pracodawca) na rolę emeryta (zawodowo biernego, w wieku poprodukcyjnym) – implikuje u jednostek wiele zmian. Jak zauważył Alfred Sauvy “system emerytury – gilotyny jest wręcz okrutny, mimo swoich humanitarnych pozorów. Takie brutalne cięcie powoduje – zwłaszcza w pierwszym roku – zaburzenia w psychice o fatalnych często następstwach”⁵. Do podobnych wniosków skłoniły Autorów Rekomendacji przeprowadzone przez nich badania, które dowodzą, że “emeryci, którzy pracowali, oceniali swoje zdrowie lepiej niż niepracujący. W badaniach jakościowych opisanych w Rekomendacji narratorzy wskazywali na zaletę pracy, jaką jest jej **funkcja organizacyjna, witalizująca egzystencję oraz mobilizująca do działania i aktywności w ogóle**. Bardzo ważną zaletą pracy, podkreślaną w wywiadach jakościowych, były także **kontakty z innymi ludźmi** oraz to, że **praca daje poczucie, że jest się potrzebnym**,

⁴ Zalecenia Rady z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2018/C 189/01) [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN).

⁵ Sauvy A., *Granice ludzkiego życia*, Warszawa 1963, s. 111.

ważnym, że można dać coś z siebie innym. [...] Nie jest to tożsame z pozycją społeczną czy szacunkiem – idzie jedynie o **brak wyraźnej roli społecznej, szczególnie w przypadku mężczyzn.** Cechą negatywną emerytury, dotyczącą głównie mężczyzn, jest również **popadanie w apatię**”. Mężczyźni, jak wynika z obszernych *Badań dotyczących wpływu bezrobocia na poziom dobrego samopoczucia*, przeprowadzonych w 12 krajach europejskich przez Rafaela Di Tella, Roberta MacCulloch’a i Andrew Oswald’a, **dużo trudniej znoszą sytuację utraty pracy** niż kobiety⁶. Nie pozostaje to zapewne bez znaczenia dla współczynnika aktywności zawodowej w Polsce, który w drugim kwartale 2018 r. dla osób w wieku 60/65 lat i więcej wyniósł 8,1%, a precyzyjnie dla **współczynnika aktywności zawodowej ludności według płci**, który analogicznie jak w poprzednich kwartałach, był wyraźnie **wyższy w przypadku mężczyzn 60+** niż kobiet i wynosił odpowiednio 8,5% i 7,9%⁷. Warto zauważyć, że wnioski z badań przedstawionych przez Autorów Rekomendacji, korespondują z Badaniem ALK i SMG/KRC, które dotyczą przekonań i postaw pracowników powyżej 50. roku życia wobec własnej sytuacji zawodowej. Wskazują one między innymi, że “praca daje osobom starszym poczucie bezpieczeństwa (83%), **umożliwia utrzymanie kontaktów społecznych (81%), daje poczucie przydatności (80%), dochód (78%), staje się szansą wykonywania konkretnego zadania (78%), stanowi podstawę przynależności do grupy (75%) oraz dalszego rozwoju (74%)**”⁸.

Emerytura, jak wskazują wyniki badań przeprowadzonych w ramach projektu **Erasmus+ Starsi mężczyźni mówią “tak” do społeczności**“ bez względu na płeć, traktowana jest przez

⁶ Di Tella R., MacCulloch R., Oswald A., 2001, *Preferences over Inflation and Unemployment: Evidence from Surveys of Happiness*, „*The American Economic Review*”, no. 91(1).

⁷ Kancelaria Senatu, *Aktywność osób starszych. Opracowania tematyczne OT-672*, Biuro Analiz, Dokumentacji i Korespondencji, Kancelaria Senatu, styczeń 2019.

<https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatopracowania/170/plik/ot-672.pdf>

⁸ Badanie ALK i SMG/KRC, *Przekonania i postawy pracowników powyżej 50 roku życia wobec własnej sytuacji zawodowej*, 2011.

wielu badanych jako odcięcie od świata, czy wręcz jako droga do choroby i śmierci”. Za słuszne zatem należy uznać propozycje Autorów Rekomendacji, którzy dostrzegają:

- **konieczność tworzenia miejsc spotkań i dialogu międzypokoleniowego** (“programy współpracy seniorów z przedszkolami czy szkołami, gdzie starsi mężczyźni w sposób naturalny mogą wchodzić w rolę dziadków, przekazujących pokoleniom swoją wiedzę i doświadczenia”). Inicjatywy międzypokoleniowe, jak dowodzą między innymi raporty podsumowujące badania ewaluacyjne trzech edycji **Programu “Seniorzy w akcji”** (programu realizowanego od 2008 r. przez **Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „ę”** ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności), sprzyjają budowaniu pozytywnych relacji między osobami młodymi i starszymi, pokazują uczestnikom wzajemne korzyści, pozwalają wyjść poza stereotypy, prowadzą do wzajemnego zrozumienia pomiędzy młodymi i starszymi generacjami, podnoszą samoocenę obu grup, sprzyjają zaspokajaniu potrzeb dotyczących zaangażowanych generacji⁹. Projekty i programy międzygeneracyjne mogą obejmować między innymi takie działania jak praca ze wspomnieniami; biografią; lokalną historią, skupiające się wokół: tradycji; obrzędów; zwyczajów; symboli, działania: lokalne, sąsiedzkie integrujące różne grupy wiekowe; skupiające pasjonatów danej dziedziny lub dyscypliny sportu w różnym wieku, wolontariat seniorów na rzecz dzieci i młodzieży lub wolontariat osób młodych na rzecz starszych¹⁰.

- **Potrzebę realizacji kursów w zakresie podtrzymywania aktywności zawodowej osób starszych.** Jednym z najistotniejszych problemów dostrzeganych na rynku pracy - zarówno w Polsce, jak i w całej Unii Europejskiej - staje się, jak słusznie dostrzegają Autorzy

⁹ Tokarz-Kamińska B., Krzyżanowska Ł., *Dobre praktyki w działaniach międzypokoleniowych na podstawie doświadczeń programu „Seniorzy w akcji”*, <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.pan-pps-iid-17-art-00000000011>.

¹⁰ Patrz: projekt “Miasto Pokoleń - program edukacji społecznej na temat osób starszych i procesu starzenia się” realizowany przez Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego - Wrocławskie Centrum Seniora, www.seniorzy.wroclaw.pl/miasto-pokolen-1.

Rekomendacji, starzenie się zasobów pracy. W rezultacie, koniecznym staje się podejmowanie działań ukierunkowanych na dostosowanie rynku pracy do wymagań, oczekiwań i ograniczeń osób starszych, a także konsekwentne wdrażanie polityki **zarządzania wiekiem** w firmach, organizacjach czy instytucjach. Jak podaje **Europejska Fundacja na rzecz Poprawy Warunków Życia i Pracy (Eurofound)**¹¹ wyróżniamy 8 kluczowych wymiarów zarządzania wiekiem: rekrutacja; kształcenie, szkolenia i **uczenie się przez całe życie (LLP - Lifelong Learning Programme)**; planowanie i rozwój kariery zawodowej; elastyczne godziny pracy i formy zatrudnienia; ochrona i promocja zdrowia; ergonomia miejsca pracy; przekwalifikowanie i zmiana stanowiska pracy; zakończenie zatrudnienia i przejście na emeryturę; podejścia kompleksowe¹². Starając się sprostać wyzwaniom, jakie niesie ze sobą proces starzenia się zasobów rynku pracy należy na nowo przemyśleć cele i priorytety polityki edukacyjnej. Dużą rolę w tym obszarze odegrać powinna **edukacja ustawiczna**.

W nowoczesnym ujęciu edukacja ustawiczna odnosi się do wszystkich form aktywności kształceniowej, które realizowane są zarówno w ramach systemu szkolnego, jak i poza nim - na każdym etapie życia człowieka. Zgodnie z definicją przedstawioną podczas *XIX Konferencji Generalnej Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury (UNESCO)*, która miała miejsce w roku 1976 w Nairobi, i podczas której przyjęto *Rekomendację w sprawie Rozwoju Edukacji Dorosłych (Recommendation on the development of adult education)*, oświatą dorosłych "nazywamy cały kompleks organizowanych procesów oświatowych, formalnych lub innych, niezależnie od treści, poziomu i metod, kontynuujących lub uzupełniających kształcenie w szkołach, uczelniach i uniwersytetach, a także naukę praktyczną, dzięki czemu osoby, uznawane jako dorosłe przez społeczeństwo, do którego należą, rozwijają swoje

---

¹¹ European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions.

¹² European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, *A guide to good practice in age management*, Dublin 2006.

zdolności, wzbogacają wiedzę, udoskonalają swoje techniczne i zawodowe kwalifikacje lub zdobywają nowy zawód, zmieniają swoje postawy i zachowania w zakresie wszechstronnego kształtowania osobowości oraz uczestnictwa w zrównoważonym i niezależnym społecznym i kulturalnym rozwoju”. Uwypuklona przez Autorów Rekomendacji potrzeba realizacji kursów w zakresie podtrzymywania aktywności zawodowej osób starszych wpisując się w założenia polityki społecznej Unii Europejskiej wobec osób starszych, wskazuje kierunek w jakim powinny zmierzać starzejące się społeczeństwa, a zatem także Polska. **Dane Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD)** wyraźnie wskazują, że aktywizacja zawodowa polskich seniorów daleka jest od zadowalającej. Polska znajduje się pod tym względem na 30. miejscu spośród 35 krajów Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju. Zdecydowanymi liderami w obszarze zatrudniania osób w wieku 60+ są m.in.: Islandia, Nowa Zelandia i Szwecja, tam seniorzy nie tylko najdłużej pozostają na rynku pracy, ale także obejmowani są wieloma programami aktywizacji zawodowej. Mając na uwadze powyższe polscy pracodawcy powinni na nowo przemyśleć swoją politykę kadrową, a w rezultacie dopasować godziny i formy pracy do możliwości osób starszych; zaproponować szkolenia i kursy doszkalające; opracować i wdrożyć system skuteczniejszych zachęt, które skłonią osoby nabywające uprawnienia emerytalne do dobrowolnego kontynuowania aktywności zawodowej.

- Autorzy opracowania słusznie **rekomendują powstanie w Polsce “Męskich Szop/warsztatów” (Men’s Sheds)**, dostrzegając, że “mogą one być dla mężczyzn dobrym miejscem do badania/monitorowania dobrego samopoczucia i procesów nieformalnego uczenia się mężczyzn w Polsce”. “Męska Szopa” jest inicjatywą skierowaną w głównej mierze do mężczyzn, nie oznacza to jednak, że kobiety nie mogą skorzystać z takiej formy aktywności.

„Męskie Szopy” cieszą się w Polsce coraz większym zainteresowaniem. Do tej pory powstały one w Warszawie (2016 r.), Słupsku (2017 r.) i Wrocławiu (2018 r.).

Wrocławska „Męska Szopa” jest efektem współpracy sieci multimarketów „Jula”, wrocławskiego oddziału Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej i Wrocławskiego Centrum Rozwoju Społecznego - Wrocławskiego Centrum Seniora.

- *Ten projekt [Męska Szopa] stanowi **doskonałą odpowiedź na potrzebę aktywizacji osób starszych** i formę realizacji polityki odpowiedzialnego biznesu, która jest istotną częścią wizji Jula. „Męskie Szopy” otwarte są dla każdego, jednak szczególnie zależy nam na aktywizacji seniorów. Większa aktywność przyczyni się do ich lepszego samopoczucia i stanu zdrowia, ale jest także cenna dla lokalnej społeczności, która będzie miała okazję korzystać z wiedzy i doświadczenia starszych mieszkańców dzielnicy – zauważa Tomasz Wienke, dyrektor zarządzający Jula Poland¹³.*

- *„Męska Szopa” to miejsce wyposażone w szereg przydatnych sprzętów, z których można korzystać, co ważne, bezpłatnie. Na chętnych do majsterkowania czekają wiertarki, piły, klucze czy młotki. Niemal wszystko w co wyposażony może być warsztat. Wszystkich tych, którzy lubią majsterkować, wbrew nazwie nie tylko Panów, ale także Panie, zapraszam na wrocławskie Nadodrze. [...] Polecam!” - **podkreśla Jacek Sutryk – Prezydent Wrocławia.***

- *W Australii pomysł przyjął się znakomicie. Chętnie spędzają tam czas przedstawiciele różnych pokoleń. Uznałam więc, że równie dobrze może się to sprawdzić w Polsce. – **podkreśliła Mira Stanisławska-Meysztowicz, fundatorka Fundacji Nasza Ziemia oraz pomysłodawczyni otwarcia „Męskich Szop” w Polsce¹⁴.***

---

¹³ Bartosz Moch, *Na Nadodrze otwarto „Męską Szopę”*,
<https://www.wroclaw.pl/na-nadodrze-otwarto-pierwsza-we-wroclawiu-meska-szope>

¹⁴ Moch B., *Na Nadodrze otwarto „Męską Szopę”*,
<https://www.wroclaw.pl/na-nadodrze-otwarto-pierwsza-we-wroclawiu-meska-szope>

Podsumowanie

Osiągnięcie wieku emerytalnego, a wraz z nim zaprzestanie aktywności zawodowej, jest ważnym wydarzeniem w życiu człowieka. Wpisując się w charakterystykę "obrzędu przejścia", prowadzi do zamiany roli pracownika na emeryta. W rezultacie pojawia się konieczność ponownego przemyślenia życiowych celów, wartości i zasad, a także wybrania strategii umożliwiającej płynne przejście pomiędzy tymi okresami. Zakończenie zawodowej aktywności otwiera przed jednostką nowy etap w życiu. Jest punktem zwrotnym, dającym początek nieznaney dotąd sytuacji, która może być postrzegana jako szansa lub zagrożenie.

Przystosowanie się do przejścia na emeryturę jest, zdaniem Roberta Havighursta, jednym z ważniejszych zadań rozwojowych okresu późnej dorosłości. Wiąże się ono między innymi z koniecznością: zaakceptowania siebie w nowej roli (emeryta); wypracowywania stylu życia na emeryturze; podtrzymywania i zawierania nowych, satysfakcjonujących relacji społecznych, a także odnalezienia poczucia zadowolenia w innej dziedzinie aktywności niż dotychczasowa praca zawodowa.

Proces przechodzenia na emeryturę zależy od wielu czynników, wynikających z przebiegu życia. Wśród nich wymienić należy między innymi: wymiar czasu pracy, zajmowane stanowiska, wiek, płeć, wielkość posiadanych oszczędności, oczekiwaną wysokość świadczeń oraz sytuację rodzinną. To one wpływają na sposób myślenia o dezaktywacji zawodowej, warunkują jednostkowe nastawienie do tego etapu życia, a w rezultacie decydują o przebiegu procesu adaptacji do emerytury.

Eksperti są zgodni, że kluczem do satysfakcjonującej starości jest aktywność fizyczna, społeczna, edukacyjna i kulturalna. W konsekwencji wspieranie realizacji takich projektów jak **Starsi mężczyźni mówią "tak" do społeczności**, jawi się nie tylko jako potrzeba, ale także konieczność. Jak wskazują wyniki przeprowadzonego w roku 2016 badania pt. *Kształcenie dorosłych osoby starsze w Polsce* **charakteryzują się stosunkowo niską aktywnością edukacyjną**, która mierzona jest udziałem

w kształceniu formalnym, pozaformalnym i nieformalnym. Mimo obserwowanego wzrostu udziału tej subpopulacji w szeroko rozumianej edukacji (o 6,1 p. proc. w porównaniu do 2011 r.), uczestnictwo w jakiegokolwiek z form uczenia się w ciągu 12 miesięcy poprzedzających wspomniane badanie zadeklarowało jedynie **25,6%** respondentów w wieku 60-69 lat - podczas gdy dla ogółu badanych odsetek uczestników kształtował się na poziomie 45,9%¹⁵. Istnieje zatem, jak wskazują niniejsze badania, a także Rekomendacje Autorów projektu **Starsi mężczyźni mówią “tak” do społeczności**, konieczność zapewnienia osobom starszym możliwości podejmowania form aktywności dostosowanych do ich potrzeb, możliwości i zainteresowań, a także udziału w projektach, które pozwalają rozszerzać spektrum pełnionych przez nich ról społecznych (rola ucznia, nauczyciela, trenera, mentora), dla poprawy jakości ich życia i realizacji idei aktywnego starzenia się.

---

¹⁵ *Informacja o sytuacji osób starszych na podstawie badań Głównego Urzędu Statystycznego*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/osoby-starsze/osoby-starsze/informacja-o-sytuacji-osob-starszych-na-podstawie-badan-glownego-urzedu-statystycznego,1,2.html>